

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۱۸ شهریور ماه ۱۳۲۰

فهرست مطالب :

۱ - تصویب صورت مجلس	۱ - پاسخ آقای وزیر امور خارجه به بیانات آقای دکتر طاهری
۲ - بیانات آقای وزیر امور خارجه	۵ - اظهارات آقای نخست وزیر و آقایان رای اعتماد و سایر اعضا
۳ - اظهارات آقای دکتر طاهری	۶ - توافق و دستور جلسه بعد - ختم جلسه .

مجلس يك ساعت و نیم پیش از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید

صورت مجلس روز شانزدهم شهریور آقای (طوسی) منشی خواندند

۱ - تصویب صورت مجلس

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست (اظهاری نشد) صورت مجلس تصویب شد . بطوریکه آقایان نمایندگان مستحضرند فرار بود جلسه آینده امروز یکشنبه ۲۳ تشکیل بشود ولی بواسطه نقضاتی هیئت دولت که میخواستند گزارش قضایا را با اطلاع مجلس برسانند امروز جلسه بطور فوق العاده تشکیل شد که مطالب را آقایان وزراء که حاضرند با اطلاع مجلس شورای ملی برسانند . آقای نخست وزیر

نخست وزیر (آقای فروغی) - بواسطه کسالت فوق العاده که دارم نمیتوانم متناقضه بیان مفصلی بکنم . آقای وزیر امور خارجه مطالب را بابت حضار مجلس شورای ملی خواهند رسانید .

۲ - بیانات آقای وزیر امور خارجه

وزیر امور خارجه (آقای سهیلی) - سخن بر سر قضایا و پیش آمدهای اخیر است که نظر با محبت آنها لازم است خاطر نمایندگان محترم و عموم ملت از آن آگاه باشد . آنچه تا روز پنجشنبه ششمین ماه واقع شده بابت حضار آقایان رسیده است و بخاطر دارند که روز پنجشنبه هیئت دولت که همان روز به مجلس شورای ملی معرفی شد در ضمن برنامه خود اطلاع داد که دولت ایران نظریه بیات مسلح خواهانه و مصلحت کشور تصویب گرفته است که در مقابل شورای دولتمن شورای وانگلیس شورای خود امر دهد صکته از مقاومت خودداری نمایند . نمایندگان محترم هم در ضمن رأی اعتماد بدولت این تصویب را تصویب فرمودند . بنابراین همان روز شرح ذیل بسلامت

عین مذاکرات مشروح یکصد و سیزدهمین جلسه از دوره دوازدهم قانون گذاری

اداره تدوین و تحریر صورت مجلس

کبرای شوری و سفارت انگلیس نوشته شد که متن آن را برای اطلاع آقایان قزاقت مبکم:

نامیسفر کبر سلفرت جواهر شوری روزی غنای انگلیس ششم شهریور ۱۳۲۰

چنانکه خاطر آن جناب مستحضرات دولت شاهنشاهی ایران با رعایت سیاست بی طرفی پیوسته کوشش داشته است مناسبت دوستانه خود را برپا بدولت های همسایه خود محفوظ بدارد. در این موقع هم که بربری جنگی دولت اتحاد جواهر شوری وارد خاک ایران کرده اند دولت ایران برای ابراز کمال حسن نیت و حفظ مناسبت همجواری میبادت بپسندگ نمودند است یا این حال نوای آن دولت اقدام بسلیت جنگی و بمباران شهرها نموده و بربری بادگان ایران در شهرستانها هم طبعاً در مقابل حمله ای که بآنها شده است تا کزیر از خود دفاع و مقاومت نمودند. اینک باستحضار خاطر عالی میسراند که دستور داد بربری دولتی بکلی ترک مقاومت نموده از هر گونه اقدامی خودداری نمایند نظار درادقوی آن دولت هم حرکت خود را متوقف ساخته عملیات جنگی را مترک دارد. این تصمیم دولت بمالاع نمایندگان دول دیگر هم میرسد.

در روز هفتم شهریورماه نمایندگان دولتین بملاقات جناب آقای نخست وزیر و اینجناب آمده بادهائنهائی تسلیم نمودند که متن آنها عیناً خوانده میشود.

آقای وزیر - محترماً بطوریکه قلام هم ندرک داد شده خاطر جنابلی را مستحضرمیسانم که دولتین اعلیحضرت انگلستان و شوری هیچ نقشه ای بر علیه استقلال با تمامیت ارضی ایران ندارند و علت اینکه مجبور شده اند اقدامات نظامی بعمل آورند این بود است که دولت ایران توجهی به پیشنهادات دوستانه آنها ننموده است لیکن اینکه دولت اقدامات بر علیه خود ایران اتخاذ نکرده باشد فقط بر علیه تهدید اقدامات ممکنه آلمانی هائی بود که در فضا هم تمام کشور ایران را فراز گرفته بوده اند چنانچه دولت ایران فلاخ حاضره هم فترک مسامی باینده علت نداشت که عملیات خصمانه ای پیدا نمایند.

۲- دولتین اعلیحضرت بادشاهان انگلستان و شوری خواستار بعضی ضمانتهائی میباشدند که فلالاً دولت ایران در حقیقت مایل بایجاب هاتشاهای عادلانه آنها هستند. نشانهای مزبور بقرار ذیل است:

۱- دولت ایران باید ابرسارده نمایندند که قنون ایران بدون مقاومت بیشتری از شمال و شرق خطی که از خاتین کرمانشاه - خرم آباد - مسجد سلیمان - هفت کل - کرجساران و از آنجا به بندر دلم که در خلیج فارس واقع شده است عقب نشینی نمایند.

در شمال قنون ایران باید از نقاط: اشنو - حیدر آباد - میاندو آب - زنجان - قزوین - خرم آباد - بابل - زیر آب - سندان - شاهرود - علی آباد عقب نشینی کنند. نقاط نامبرده بالا موقتاً بوسیله قنون انگلیس و شوری اشغال خواهد شد.

ب- دولت ایران بایستی در طرف يك هفته کلیه اتباع آلمان باستانی اشضای حقیقی سفارت آلمان و چند نفر اشخاص فنی که در بنگاه های غنایرات با نظامی باشند از ایران خارج نموده وصورت اساسی آلمانیهای مزبور را برای موافقت نمایندگان سلیسی انگلیس و شوری در تهران تسلیم نمایند.

ج- دولت ایران بایستی تهدد نمایند که اتباع آلمانی دیگری بنگاه ایران وارد نشوند.

د- دولت ایران بایستی تهدد نمایند که مانعی در راه حمل و نقل لوازمی که شامل ادوات جنگی نیز خواهد شد و از وسط خاک ایران بین نیرو های انگلیس و شوری بعمل خواهد آمد. د قرار نداده بلکه تهدد نمایند و سائل تسهیل حمل و نقل این قبیل لوازم را که با بوسیله راه خط آهن و با از طریق هوا حمل میشود فرام سازند.

۳- در مقابل دولتین انگلیس و شوری موافقت نمیشانند که:

الف- حقوق مربوط به نفت و غیره ایران را کمافی السبق بیرونزدند.

ب- وسائل تسهیل لوازم مورد احتیاجات اقتصادی ایران را فرام سازند.

ج- بیسروی زیادتر نیرو های خود را متوقف ساخته و بمحض اینکه وصیت نظامی اجازه دهد قنون خود را از خاک ایران باید موقتاً در تصرف شوری شوری باشد.

۴- علاوه بر این دولت ایران تهدد می نمایندند که بی طرفی خود را ادامه داده و هیچگونه عملی که برخلاف منافع دولتین انگلیس یا شوری باشد در این مبارزه که بر اثر تجاوز آلمان بر آنها تحمیل کرده است ننمایند.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه خود را تجدید می نمایند.

ترجه بادهائت سفارت کبرای شوری مورخه هفتم شهریور ۱۳۲۰

دولت اتحاد جواهر شوری و دولت بریتانیای کبیر چنانکه در نامه مورخ ۲۵ اوت سال جاری خود اشعار داشته اند هیچگونه مقاصدی که مخالف استقلال ایران و با تمامیت ارضی آن ندارند. آنها مجبور شده بمیلایت نظامی در خاک ایران میبادرت ورزند چونکه دولت ایران به پیشنهادت دوستانه آنها عطف توجه ننمود. با این حال ابر- اقدامات بهیچوجه متوجه خود ایران نیست این اقدامات فقط متوجه تهدیداتی است که با امنیت دولت اتحاد جواهر شوری و انگلستان و خود ایران بوسیله عملیات آلمانیهای که مقامات برجسته ای را در تمام ایران اشغال نموده اند وارد کرده اند. چنانکه در حال حاضر دولت ایران حاضر به مکلری باشد هیچ سببی برای اینکه عملیات جنگی ادامه داشته باشد وجود نخواهد داشت ولی دولت شوری و دولت بریتانیای کبیر در نظر دارند که از دولت ایران تضمینات مثبتانه راجع باینکه دولت ایران اکنون حقیقتاً مایل است منافع حقه آنها را تأمین نماید بگیرد. تضمینات از این قرار است:

الف- دولت ایران باید فوای خود را در جنوب خطی که از مغرب بمشرق از نقاط زیر میکند نبرد عقب ببرد

قبضه اشنو (در جنوب غربی دریاچه رضاییه) - حیدر آباد و میاندو آب (در جنوب دریاچه رضاییه) و زنجان و قزوین و خرم آباد (ساحل جنوبی دریای خزر) و بابل و زیر آب و سمنان و شاهرود و در مشرق علی آباد. نواحی واقع در:

شمال این خط باید موقتاً در تصرف شوری شوری باشد. دولت ایران باید به نیروی خود ابرسارده که در شمال و شرق خطی که از نقاط زیر میکندر عقب نشینند. خاتین و کرمان شاه و خرم آباد و مسجد سلیمان و هفت کل و کرجساران و رامهرمز و بندر دلم. نواحی واقع در جنوب و مغرب این خط را موقتاً قنون انگلیس اشغال نمیشانند.

ب- دولت ایران باید در نظر فیکهته تمام کلتی آلمانی را باستانی هیت سفارت آلمان و چند نفر از تکنسینهای متخصص که مشاغل آنها مربوط بوسائل لریاطی و بامؤسسانی که جنبه نظامی دارند باشد خارج نماید.

سیاهه آلمانیهای که در ایران خواهند ماند (واژ آن جله خواهند بود کلامندان سفارت آلمان) باید با موافقت سفارت شوری و سفارت انگلیس دهرمان تنظیم شود. ج- دولت ایران باید تهدد نماید که آلمانیها را در آبنده بنگاه ایران راه ندهند.

د- دولت ایران باید تهدد نمایند هیچگونه مواصی برای حمل و نقل کلاهای که (از جمله مواد جنگی) بمقدد اتحاد جواهر شوری و بریتانیای کبیر حمل میشود ایجاد ننمایند و همچنین حمل کلاها و مواد ای را که در راههای شوسه در راه آهن های ایران و با در خطوط هوائی حمل میشوند تسهیل نماید.

ه- به بنگاههای دولت اتحاد جواهر شوری برای توسعه کار نفت در کوبر خوربان مطابق قرار داد ایران و شوری و همچنین برای توسعه امور شیلات در سواحل جنوبی دریای خزر مطابق قرارداد ایران و شوری و راجع به شیلات بکل مساعدت نمایند.

و- دولت ایران باید تهدد نمایند که بیطرفی را حفظ

نموده بر ضرر منافع شوروی و انگلستان در مصالحه‌های که نتیجه تجاوزات آلمان می‌باشد هیچ عنوان اقدامی ننماید. دولت ابعاد تجار شوروی و دولت انگلستان از طرف خود در مقابل زیر موافقت مبنی‌اند:

۱- با دولت ایران در انجام امور اقتصادی آن کمک و مساعدت نمایند.

۲- هر حرکت نیروی شوروی و انگلستان را در آینده متوقف سازند و بعضی اینکه در ضمن جنگ اجازه بدهد نیروی خود را از خاک ایران خارج نمایند.

دولت شوروی همچنین موافقت دارد:

۳- بر داشت حق امتیاز شیلات سواحل جنوبی بحر خزر را بر طرف قرارداد ایران و شوروی مورخ اول اکتبر ۱۹۲۷ ادامه دهد.

دولت بریتانیایی کبیر موافقت دارد:

ح- پرداخت حقوقی را که از بابت اجازه بهای نقاط نفت خیز و غیره بطوریکه تاکنون معمول بوده ادامه دهد. عیلت دولت بعد از معالفت با مشاوره نظر با اوضاع و موقعیت منظره‌های که بکنکور بود نموده بود در عهد شوروی ماه در جواب خواست بعضی تغییرات و اصلاحات دولتی در تفاهات‌های خود بدهند که اینتک منافع جوان‌های که بشما می‌باشد گان دولتی‌شان داده شده خواننده می‌نمود:

آقای وزیر مختار - محترماً در پاسخ نامه مورخ ۸ شهریور ۱۳۳۰ (۲۶ اوت ۱۹۴۱) آن جناب اشعار می‌دارد: اینکه مرفوق شده است دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی هیچ قسمی بر علیه استقلال و تمامیت خاک ایران ندارند و عملیاتی که اخیراً واقع شده بر شد ایران بیعت و در صورتیکه دولت ایران حاضر برای همکاری باشد عملیات خصمانه ادامه نخواهد یافت دولت ایران از این اظهار دهمی انکاف ننند می‌نمایند و با اشتداد کامل انتظار دارد از اقدامات آن در دولت چنانکه من ریضا و رضه داده‌اند هیچ نوع لطمه‌ای با استقلال کامل و تمامیت خاک ایران وارد نخواهد آمد و اینکه اظهار کرده اند که دولت ایران ضمنین کند که

کرده اند مسل است که در نواحی که آوای دولت بریتانیایی کبیر با شوروی اقامت خواهند کرد متعلق دولت و ملت ایران کاملاً محفوظ و اختیارات دولت ایران بر حسب استقلال نام خود راجع بوظایفی که نسبت بامور کشور برعهده دارد کاملاً برقرار خواهد بود و از طرف قوای آن در دولت هیچ وجه عملیاتی که منافی با آن اختیارات باشد واقع نخواهد شد و اما رات دولتی و ملی ایران آزادانه بوظایف خود مطابق مقررات کشور ایران عمل خواهند کرد و قوای شیر باقی مانده نیز مشمول همین اصل خواهند بود.

ج- قوای دولتی اتحاد جماهیر شوروی و انگلستان هر جا اقامت دارند از حیث تدارک خواربار و لوازم زندگی و مسکن و سایر حوائج بر دولت ایران تحمیلی نخواهند داشت و تهیه لوازم مزبور برعهده خودشان خواهد بود و در آتمنی که از داخله تهیه نمایند باید مطابق مقررات کشور و بطریقی باشد که مضییقه‌ای پیش نیاید.

د- مأمورین دولتی اتحاد جماهیر شوروی و انگلستان در قضا که قوای اقامت دارد دستورهای لازم خواهند داد باینکه قوای مزبور و افراد آنها حتی الامکان تماس با اهالی نداشته باشند تا از وقوع احتمالی نا مطلوب احتراز شود.

۲- اینکه تقاضا کرده‌اند دولت ایران در ظرف یک هفته تمام آلمانی‌ها را باستثنای کامندان سفارت آلمان و بعضی متخصمین فنی که کار آنها مربوط بوسایل ارتباط با اصنام نظامی نباشد از ایران خارج نماید اشعار می‌دارد دولت ایران موافقت خود را با این تقاضا اعلام می‌کند و چون خرج آنها از راه‌های باید بدهد که قوای آن در دولت در آنجا اقامت دارند البته اقدام خواهد نمود که اتباع آلمانی که خارج میشوند بدون مزاحمت از آن نواحی عبور نمایند و از طرف قوا و مأمورین آن در دولت تعرضی بآنها ننموند.

۳- راجع باینکه بعد از این دولت ایران اجازه ندهد اتباع آلمانی بخاک ایران وارد شوند لشکلی نیست و بدیهی است که این قید محدود بدینی است که منحصراً فعلی بین آن

دو دولت و دولت آلمان ادامه دارد.

۴- اینکه تقاضا کرده‌اند دولت ایران بهیچوجه اشکالی برمی‌حل اجناس و مهمات جنگی بقصد بریتانیایی کبیر و اتحاد جماهیر شوروی پیش نیارد و حل آنها را بوسیله راه‌های شوسه و راه‌های آهن یا راه‌های هوایی تسهیل نمایند دولت شاهنشاهی موافقت خود را در این باب اشعار می‌دارد.

البته تسهیلاتی که دولت ایران خواهد نمود در حدود ممکن و موجودیت وسایل خواهد بود بطوریکه مایه تسخیری برای دولت ایران و ایرانیان فراهم شود.

۵- این که اظهار داشته‌اند که دولت ایران نهاد کند که بیطرف مانده و اقدامی نکند که به نفع دولت انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی در این منازعه آنها با دولت آلمان خلال وارد آورد لزوماً اشعار می‌دارد که راجع به بیطرفی بطوریکه اطلاع دارند دولت ایران از آغاز جنگ از اروپا بطیب خاطر بیطرفی خود را اعلام داشته و بهیچوجه از شرایط این بیطرفی تخلف نکرده بود و بعد از این درین تصمیم خود باقی خواهد بود و نیز دولت ایران هیچگاه را می‌نماید خود را بیطرفی که به نفع هر آن دو دولت در دولت ایران خلی وارد آید و امیادرات است که اولیای آن دو دولت نیز تفسیر این عبارت و تطبیق این معنی با موارد عمل حسن نظام را از مژده نظر دور ندارند تا از بروز هر گونه مشکلات اجتناب شود.

۶- بطوریکه در نامه خود وعده داده‌اند که بدولت ایران در حوائج اقتصادی آن مساعدت نمایند باین است که در اجرائی این مقصود خرید کالاهای صادراتی ایران را نیز متوقف رنظر داشته و نیز بر اقدام لازم بعمل خواهند آورد که اجناس متعلق بایران که در حدود مشرفات انگلستان و با در خاک دولت شوروی موجوده متوقف‌نماید هر چه زودتر بایران حل شود و از این حیث برای این کشور کفایش دست‌دهد.

۷- نسبت بوعده‌های سر می‌بند که آن دو دولت داده‌اند که بدینشرف قوای انگلیس و شوروی را متوقف سازند و بعد زودی که اوضاع جنگ کنونی اجازه بدهد آنها را از خاک

ایران بیرون برسد دولت ایران از این قهر امتناع ننهد مینماید و اعتماد خود را نسبت باین اظهارات در دولت اشعار میدارد. ۸- اینکه اظهار داشته اند حق اقامت بیگانه در کشور ایران و انگلیس مانند گذشته بر داشته خواهد شد و دولت شوروی هم موافق قرارداد ایران و شوروی مورخ اول اکتبر ۱۹۲۷ حقوق دولت ایران را از باب شیلات و سواحل جنوبی بحسر خزر که ماکان خواهد پرداختت موجب امتنان است.

۹- در خانه اشعار میدارد که چون ضمن عملیاتیکه از روز سوم شهریور بیدار شده است کس است اسلحه و مهمات و ابتدائی از قوا و متعلقات ایران بدست قوای آن دودولت اقتاده باشد نظر ببولال دوستی که فی مابین این دولت با دولت بریتانیای کبیر و با دولت اتحاد جماهیر شوروی برقرار است دولت ایران انتظار دارد که اظهار استرس سازند و نیز چون دشمن عملیات قوای آن در دولت خسارات مالی و خرابیها و املاک نفوس واقع شده است امیدوار است از طرف آن در دولت نبات دوستانه و منصفانه در باره ترمیم آنها ابراز شود خاصه که قسمتی از این قضایای ناگوار پس از آن صورت داده است که دولت ایران بخواهی خود امرتزک مغفرت هم بدو بدو.

شرحی است که بسفارت کبری شوروی نوشته شده است. دولت شاهنشاهی ایران در جواب ابدا دانست هشتم شهر ماه ۱۳۳۰ (۳۰ لوت ۱۹۴۱) دولت اتحاد جماهیر شوروی اشعار میدارد:

اینکه مرفوق شده است دولت اتحاد جماهیر شوروی و دولت علیحضرت پادشاه انگلستان هیچ قصدی بر علیه استقلال و تمامیت خاک ایران ندارند و عملیاتیکه اخیراً واقع شده بر ضد ایران نیست و دوسورتیکه دولت ایران حاضر برای همکاری با عملیات خصمانه ادامه نخواهد یافت دولت ایران از ایس اظهار رسمی امتناع ننهد مینماید و با اعتماد کامل انتظار دارد از اقدامات آن در دولت چنانکه سر بیجا وعده داده اند هیچ نوع لطمه مستفاد کامل و تمامیت خاک ایران وارد نخواهد آمد و اینکه اظهار کرده اند که دولت ایران چنین کند که منافع حقه آنها را رعایت خواهد کرد دولت

شاهنشاهی ایران کاملاً اطمینان میدهد که نه در گذشته و نه در آینده هیچ قصد نداشته و ندارد که منافع حقه آن دولت در ایرات مختل شود یا اقدامی برخلاف دوستی و مناسبات همجواری که در بین بوده و هست بعمل آید. اما در باب تقاضاهائی که در یاد داشت مزبور از دولت ایران نمودند.

۱- اینکه تقاضا کرده اند که دولت ایران قوای خود را بطرف جنوب خلی که از مشرق بپسرب از قصبه اشترود در جنوب غربی و زینالی و جیبر آباد و میان دو آب در جنوب دریاچه رحالیه و زینان و قزوین و خرم آباد در جنوب دریاچه خزر و بابل و زبر آب و سمنان و شاهرود و علی آباد در مشرق میکندرقه عقب بکشد و قوای شوروی موقتاً در نواحی واقع در شمال این خط اقامت کنند و نیز دولت ایران به قوای خود امر دهد که بطرف شمال و مشرق خلی که از خاقین و کرمانشاه و خرم آباد و مسجد سلیمان و هفت گل و کسپاران و رامهرمز و بندر دیلم بکشد عقب بکشد و قوای دولت انگلستان در نواحی جنوبی و غربی این خط اقامت کند اظهار میشود که دولت ایران اصولاً این پیشنهادهای را بر ای مدنی که اوضاع چنگک کنونی ایجاب میکند میپذیرد و ستمنا چون بقیق دارد که خود دولتین هم قصد ندارند نواحی که در آنجا قوای خود را موقتاً اقامت میدهد وسیع باشد و نیز نظر بهلاظاتی که شفاهاً گفته شد تقاضا میکند که در قسمت شمال شهرهای قزوین و سمنان و شاهرود از این خط خارج شود و در قسمت جنوبی هم حدود ناحیه منظور نظر طوری معین شود که شهرهای خرم آباد و ذوقل در آن ناحیه واقع نشود و در این موضوع لازم میدانند نکات زیر را اشعار دارد:

الف- دولت شاهنشاهی ایرات تصور میکند دولت انگلستان موافقت دارد که قوای ایران شهر کرمانشاه را تخلیه نکند.

ب- بنا بر اساسی که آن دودولت در آغاز نامه خود صریح کرده اند مسلم است که در نواحی که قوای دولت شوروی با

بریتانیای کبیر اقامت خواهند کرد متعلقات دولت و ملت ایرات کاملاً محفوظ و اختیارات دولت ایران بر حسب استقلال نام خود راجع بوظایفی که نسبت بامور کشور بر عهده دارد کاملاً برقرار خواهد بود و از طرف قوای آن دولت بچوپنج عملیاتی که متناهی با آن اختیارات باشد واقع نخواهد شد و ادارات دولتی و ملی ایرات آزادانه بوظایف خود مطابق مقررات کشور ایران عمل خواهند کرد و قوای شهریاری و امنیه نیز مشمول همین اصل خواهند بود.

ج- قوای دولتین اتحاد جماهیر شوروی و انگلستان هر جا اقامت دارند در اجزیت تدارک خود را بر او لازم زندگی و مسکن و سایر حوائج بر دولت ایران تحمیلی نخواهند داشت و تهیه وسائل مزبور بر عهده خودشان خواهد بود و در قسمتی که از داخله تهیه بماند باید مطابق مقررات کشور بطرفی باشد که معضله ای پیش نیاید.

د- مأمورین دولتین انگلستان و اتحاد جماهیر شوروی در تقاطع قوای آنها اقامت دارد دستورهای لازم خواهند داد باینکه قوای مزبور و افراد آنها حتی الامکان تماس با اهالی نداشته باشند تا از وقوع احتمالی قضایای نا مطلوب احتراز شود.

۲- اینکه تقاضا کرده اند دولت ایران در طرف بلخ هتته تمام آلمانیا با باستانی کلرمدندان سفارت آلمان و بعضی متخصمین قبی که کار آنها مربوط بوسائل ارتباط با اعمال نظامی باشد از ایران خارج نماید اشعار میدارد دولت ایران موافقت خود را با این تقاضا اعلام میکند و چون خروج آنها از راهائی باید بشود که قوای آن در دولت در آنجا اقامت دارند البته اتمام خواهند نمود که اتباع آلمان که خارج میشوند بدون مزاحمت از آن نواحی عبور نمایند و از طرف قوا و مأمورین آن دولت نمرضی بآنها نشود.

۳- راجع باینکه بعد از این دولت ایران اجازه ندهد اتباع آلمانی بخاک ایران وارد شوند اشکالی نیست و بدیهی است که این قید محدود بدینی است که خصامه فعلی بین آن دو دولت و دولت آلمان ادامه دارد.

۴- این که تقاضا کرده اند دولت ایران بچوپنج اشکالی برای حل اجناس و مهمات جنگی به مقصد بریتانیای کبیر و اتحاد جماهیر شوروی پیش یابورد و حل آنها را بوسله راههای شومه و راههای آهن یا راههای هوائی تسهیل نماید دولت شاهنشاهی موافقت خود را در این باب اشعار میدارد البته تسهیلاتی که دولت ایران خواهد نمود در حدود نسکن و موجودیت وسایل خواهد بود بطوری که ماهه تخنیتی برای دولت ایران و ایرانیان فراهم نشود.

۵- اینکه تقاضا کرده اند دولت ایران تهدید کند که به جهت ترقی عملیات راجحه به نفت کویر خوربان موافقت عهده نامه ایران و شوروی راجع باین امتیاز و همچنین برای ترقی عمل شیلات در ساحل جنوب بحر خزر موافقت عهده نامه ایران و شوروی راجع به شیلات تسهیلات بعمل آورد لزوماً اشعار میشود که راجع به شیلات چنانکه استحضار دارند جریان عملیات موافق قراردادهای فی مابین برقرار است و هر اقدامی که برای ترقی این استنده از این سرچشمه تروت ملی لازم باشد دولت ایران با حسن موافقت تلقی خواهد کرد.

اما در باب نفت خوربان در عین اشعار موافقت با همکاری دو دولت ایران و شوروی از استفاده از این منبع تروت لازم است این نکته را تذکر کرد که در عهده نامه ایران و شوروی از امتیاز نفت خوربان ذکر نی شده است و اگر منظور قراردادی دیگری است که بین دو دولت ایران و شوروی منعقد شده و با نفت کویر خوربان مناسبت دارد چنانکه شفاهاً مذاکره شد در قرائت در این باب داده شده باشد چون چندین سال متروک مانده و عملی نشده و ممکن است با مقتضات خنثی وفق ندهد بنا بر این اولیای دولت ایران حاضرند که با اولیای دولت شوروی برای عقد قراردادی راجحه به نفت کویر خوربان داخل مذاکره شده استفاده هر دو طرف را از این حیث تأمین نمایند.

۶- اینکه اظهار داشته اند که دولت ایران تهدید کند که بطرف ماده و اقدامی نکند که بمنافع دولت شوروی و دولت انگلستان در این متنازه آنها با دولت آلمان خلل

وارد آورد ثروتمندان بسیار که راجع به بیطرفی بطوریکه اطلاع دارند دولت ایران از آغاز جنگ اروپا به سیب خاطر بیطرفی خود را اعلام داشته بهرچیز که از شرایط این بیطرفی تخلف نکرده بود و بعدها نیز در این تصمیم خود باقی خواهد بود و نیز دولت ایران هیچگاه راسی نبوده و نخواهد بود که به ستناقت حقه آن در حدود دولت ایران خلی و وارد آید و بیادوار است که اولیای آن دو دولت نیز در تفسیر این عبارت و تطبیق این معنی با موارد عمل حسن تقاضا را از مد نظر دروندانند تا از بروز هر گونه مشکلات اجتناب شود.

۷ - بطوری که در یادداشت خود مود داده اند که بدوایت ایران در حوالج اقتصادی آن مسانعت نمایند بقی است که در اجرای این مقصود خرید کالاهای ساداتی ایران را نیز منظور داشته و نیز اقدام لازم بعمل خواهند آورد که اجناس متعلق بایران که اکنون در خارج دولت شوروی و بلاد حدود متصرفان انگلستان و جود متروک مانده هر چه زودتر بایران حل شود و از این حیث برای این کشور کفایت دست دهد.

۸ - نسبت بوعدهٔ سرحدی که آن دو دولت داده اند که بیطرفت قوای شوروی و انگلیس را متوقف سازند و بهر زودی که اوضاع جنگ کنونی اجازه دهد آنها را از خاک ایران بیرون ببردند دولت ایران از این مقصد انانگستند و بنماید و اعتماد خود را نسبت باین اظهارات دو دولت اشتهار میدارد.

۹ - اینکه اظهار داشته اند دولت شوروی و موافق قرارداد ایران و شوروی مورخ اول اکتوبر ۱۹۲۷ حقوق دولت ایران را از پایت خلیات سواحل جنوبی بحر خزر که ماکان خواهند پرداخت و حق امتیاز نفت شرکت ایران و انگلیس هم مانند گذشته پرداخت خواهد شد موجب اعتقاد است

۱۰ - در خانه اشتهار میدارد که چون در ضمن عملیاتی که از روز سوم شهریور به بعد واقع شده ممکن است اسلحه و مهمات و اشیائی از قوا و مملکتان ایران بدست قوای آن دو دولت افتاده باشد نظر به عوالم دوستی که فی مابین این دولت با دولت اتحاد جماهیر شوروی و دولت بریتانیای کبیر برقرار است دولت ایران انتظار دارد که آنها را مسترد

ولی هنوز موفقیت در این مقصود حاصل نشده است.

در ۱۴ شهریور ماه نمایندگان دولتی وزارت امور خارجه آمده بدلالی که در یاد داشت بعدی آنها مذکور هست تقاضا نمودند سفارتخانه های آلمان و ایتالیا و مجار و رومانی و همچنین آنها درل انشاید و مجار و رومانی ایران را ترک کنند. فردای آنروز یعنی در ۱۵ شهریور ماه وزارت امور خارجه آمده جواب یادداشت دولتی ایران را همراه آوردند که متن آنها خوانده میشود:

۱۵ شهریور ماه ۱۳۳۰

آقای وزیر

در پاسخ نامه جنابعالی شماره ۳۶۱۰ مورخه ۱۰ شهریور ماه جاری (اول سپتامبر) محترماً مراتب ذیل را باستحضار خاطر آن جناب میسرسانم.

در عرض چند روز گذشته اشراع عملی بنحوی تقریباً تمامه که در زمانی که دولت متبوعه دستدار تعلیماتی را که نامه این جانب مورخه ۳۰ اوت (۸ شهریور) بر آن مبتنی بود تنظیم نمودند پیش بینی نگردیده بود از لحاظ اینکه تصفیه امر جهت دولت ایران آسان تر گردد قوای متحدین شهر طهران را اشغال ننهد و لکن سفارتخانه های دول محور این خود داری را فقط علامت ضعف پندارند و از آزادی که از این رهگذر جهت آنها پیش آمده مود استفاده نموده بوسیله هجو و تفریق دولتی انجلیحضرت بادشاه انگلستان و اتحاد جماهیر شوروی و تعدیش اذعان محرم توسط تبلیغات عملی و رادیویی آلمان و ایتالیا و مجاری تحت و لشکر دولت ایران را فراهم نموده اند بنابراین دولت انجلیحضرت بادشاه انگلستان تا اگر بر ندید دولت ایران اطلاع دهند که لازم است با سرعت اوقات ممکنه سفارت آلمان باضعام سفارتخانه های دیگر که تحت اداره آلمانیها میباشد یعنی سفارتخانه های ایتالیا و مجارستان رومانی برچیده شوند این تقاضا امروز صبح شفاهاً بدیانتی ابلاغ گردید لکن مقنن میدام آرا آکتیبا نیز اظهار اشتباه و خطرات آنجناب را متذکر مود که زمانی

که سفارتخانه های نامبرده بالا بسته شد دولت انجلیحضرت

باید مواظب عرض کنم که بهر یک روز بعد از آنکه دولتی یادداشت خود را تسلیم نمودند یعنی در نهم شهریور ماه از سفارت انگلیس یادداشت دیگری باین مضمون:

سفارت انگلیس - ۹ شهریور ۱۳۳۰

سفارت انجلیحضرت بادشاه انگلستان تسارفات خود را وزارت امور خارجه شاهنشاهی اطهار محترماً اشتهار میدارد که نظر بحوادث و جریبات سریع چند روز گذشته که در نتیجه کلیه طرفی که آلمانیان از آن میخوانند از این خارج شوند بیرونی آنها بسته شد دولت انجلیحضرت بادشاه انگلستان حال مالیند که آلمانیها بومس این که توسط دولت شاهنشاهی ایران از این مملکت اخراج شوند بقوای انگلیس باسویت تسلیم کردند.

بنابر این جمله ۲ (ب) نامه که وزیر مختار انجلیحضرت بادشاه انگلستان محترماً در تاریخ ۳۰ اوت (۸ شهریور ۱۳۳۰) به جناب آقای نخست وزیر تسلیم نموده بفرار از قید است دولت ایران باینس در طرف یک هتنه کلیه اناج آلمانی باستثنای اصدای حقیقی سفارت آلمان و چند نفر اشدس نس را که در جنگهای اخیراً با نظامیها نباشند بقوای انگلیس باسویت تحویل و صورت آلمانیهای مزبور که با موافقت سفارتخانه های انگلیس و سویت تنظیم میشود به میسر نهای مزبور تسلیم کنند.

از آن روز تا کنون دولت ایران از لفظ اینکه این تقاضای دولت انگلیس مبتنی بر اینکه آلمانیها بجای اخراج شدن بقوای انگلیس و شوروی تسلیم گردد خوش آید بود در جلسات متعدد بدلال زیاد که ذکر آنها در اینجا زیاد است سعی کرد نمایندگان دولتی از این موضوع صرف نظر نمایند

۴ - رویه را که در باب آلمان هائناخ نمودیم و در نامه دستدار مورخه ۳۰ اول شهریور آنکه کرده بود یادداشتی که روز بعد تسلیم نمودیم تغییر یافته امروز صبح مختصراً نظریات اعلیحضرت پادشاه انگلستان را برای جنابعالی بشریح نموده باستانی اشخاصی که ممکن است مورد تصویب میسویبهای سیاسی انگلیس و سمیت و دوطهران واقع شوند حیث آلمانها (غیر از سلفترت آلمان که در فوق اشاره کردیم) - یا پستی یا بهامورین انگلیس یا بهامورین سویت محدود کرد

۵ - دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان موافقت دارند که تضییق مربوط به ورود آلمان ها بایران فقط محدود بطول مدت جنگ با آلمان بوده باشد

۶ - تسهیلات راجع به ترانزیت کالاها و مهمات جنگی بر طبق احتیاجات نظامی خواهد شد لکن دولت ایران متعهد میگرداند امپدیمان داشته باشد که اقدامات برای اصلاح و تکمیل وسایل مریاطه و مخازیر که اکنون موجود است بعمل خواهد آمد و نیز سعی خواهد شد جهت دولت و ملت ایران منیفه تولید نشود

۷ - دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان با لزوم ملحوظ داشتن حسن نظام ذاتالین بمنظور احتراز از هر گونه اشکالی موافقت دارند

۸. دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان بقاضای دولت ایران دائر باینکه معاهدات اقتصادی شامل خرید صادرات ایران بوده باشد بانظر مساعد و همدردی نظر دارد و آنچه را بتواند برای انجام این تقاضا بعمل خواهد آورد - در باب تقاضای دیگری که ممکن است برای رها کردن کالاهای متعلق به ایران که الحال در خاک انگلیس میباشد بهممل آید لازم خواهد بود قضایای انفرادی بمنازعت خصوصیات هریک مورد مطالعه و رسیدگی واقع شود لکن سعی خواهد شد این قبیل کالاها در هر جا ممکن باشد آزاد شود.

۹ - دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان حاضر نخواهند بود موضوع ارجاع اسلحه جات و مهمات جنگی را در موقع مناسب مورد معامله قرار دهند و نیز حاضر خواهند بود در

وقتی که قوای متصرفی انگلیس از ایران خارج شده در تقاضای عادلانه را که ممکن است دولت ایران بابت غرامت خسارات وارید باقیای ایران را در طی مدت اشغال مورد رسیدگی و ملاحظه فرار دهند.

موقع را مقنن شمرده احترامات فائقه خود را بنجدید میبندیم باد ذات سنازت شوروی ۶ سبتمبر ۱۹۴۱

آقای وزیر:

در جواب یادداشت شما شماره ۳۹۶۴ مورخ اول سبتمبر جاری انتخاب دارم مطلب زیر را باطلاع جنابعالی برسانم در ظرف چند روز اخیر و شصت ایران در جهت پکنی عماد آنچه در موقعی که دولت اینجناب شرایط متدرج در یادداشت سی ام اوت ۱۹۴۱ صریح نموده و مبتنی مذاکرات دولتی شوروی و بریتانیای کبیر با دولت شاهنشاهی است پس بر نموده است.

برای اینکه محل قضیه برای دولت ایران سهل شود اکنون شوروی وانگلیس از اشغال تهران خودداری نمودند سفارتهای دول محور این عمل نیکبانه را نشانه شرف دانسته و از موقع استفاده نموده اند که دولت ایران را در محظور قرار داده بودند شوروی و انگلستان را بی اعتبار نموده و به تبلیغات خود در ایران چه در محل و چه بوسیله رادیوهای آلمانی و ایالتی توسعه دهند نظر باین قضیه دولت شوروی مجبور است در مقابل دولت ایران راجع به لزوم خارج نمودن سفارت آلمان و سفارتهای که تحت نظارت آلمان هستند یعنی سفارتهای ایتالیا و جرمانس و رومانی اسرار ورزد دولت ایران عهده دار است حتی قبل از عزیمت این سفارتها از خاک ایران آنها را از ازیارات بوسیله بیگومرز و استعمال ایستگاههای فرستنده مرموز سازد و نظارت جدی راجع باشخاصی که به این سفارتها میروند رفتار آنها طرف سوسه زن است بهممل آورد.

راجع بقضائیهای دولت ایران متدرج در یادداشت شماره ۳۹۶۴ مورخ اول سبتمبر شما دولت شوروی اینجناب را مأیوس ساخته که پاسخ زیر را بشما ابلاغ نمایم.

۱ - در یادداشت حکومت شوروی مورخ ۳۰ اوت ارسال جاری خط مرزی نواحی ایران که از طرف نیروی شوروی اشغال شده

بطور دقت تشریح شده و دولت شوروی نمیتواند هیچ تغییری در این خط رضایت بدهد باین جهت تقاضای دولت ایران در خروج شهرهای قزوین و سمنان و شاهرود از این منطقه ها نمیتواند صورت بگیرد.

۲ - در نواحی اشغال شده از طرف نیروی شوروی ادارات محلی ایرانی شامل نهریانی وظایف معمولی خود را انجام خواهند داد. در عین حال دولت شوروی انتظار دارد که اولیای امور محلی معاضدت کامل با فرماندهی نظامی ارتش سرخ راجع بر رفع حوائج آن و خصوصاً جادان آنها بعمل آورند اولیای نظامی شوروی حاضر خواهند بود تقاضای حقه اولیای امور ایرانی را تا حدی که با نظریات فرماندهی ارتش سرخ وفق دهد مورد توجه قرار دهند.

۳ - فرماندهی نظامی شوروی هیچ در نظر ندارد که راجع با احتیاجات ارتش سربار دولت ایران بشود. همکاری مابین فرماندهی قشون سرخ و اولیای امور محلی ایران برقی رفع احتیاجات ارتش سرخ برقرار خواهد شد بنحوی که این احتیاجات موجب مشکلات برای کشور نشود.

۴ - اولیای امور شوروی رژیم مناسبی برای قشون برقرار خواهند نمود اقدامات لازم بعمل خواهد آمد که از حوادث ناگوار جلوگیری شود ولی دولت شوروی نمیتواند رژیم را قبول کند که بکلی قوای ملرا از مردم جدا سازد.

۵ - اتباع آلمان در ایران و بیبایستی تسلیم اولیای شوروی و انگلستان بشوند باستانی آنها نمی که خصوصاً از طرف سفارت کبرای شوروی و سفارت انگلیس دوطهران معین گردند.

۶ - دولت شوروی موافقت دارد که بمنع ورود آلمانها در ایران محدود بدت جنگ با آلمان خواهد بود.

۷ - در موقع ترانزیت کالاها و مواد جنگی شوروی از ایرات لزوم جلوگیری از اختلال در حمل و نقل داخلی - مورد توجه قرار خواهد گرفت

ممکن است که از طرف دولت ایران راجع به ترانزیت کالاها و مواد جنگی شوروی که بوسیله راههای سوسه و راه آهن

۱ - دولت شوروی هر چه ممکن باشد برای مساعدت اقتصادی بایران در چه خرید کالاهای ایران بهممل خواهد آورد. راجع به موردان کالاهای ایران که در خاک شوروی هستند هر قیمت بپادناظر کیفیت سخاوت آن مورد بررسی قرار گرفته و در هر موردی که ممکن باشد پروانه هائی برای رساندن آن کالاها بایران داده خواهد شد.

۲ - دولت شوروی حاضر خواهد بود وقتی که ضرورت توفیق ارتش سرخ در خاک ایران مرتفع شود موضوع پس دادن تسلیحات شوروی ایران را مورد بررسی قرار دهد و تا آنوقت این تسلیحات در تصرف ارتش شوروی خواهد بود.

راجع به جریان خسارات وارنده بواسطه جنگ و به بارانها این تقاضای دولت ایران نمیتواند مورد قبول واقع شود زیرا این جنگ مابین دولت دلت که ارتش ایران در مقابل ارتش ما مقاومت میکند.

حیث دولت بعد از مطالعه و مشاوره باین نتیجه رسید که جواب دولتی را باین معنون بدهد.

تاریخ ۲۰/۱/۴۲

آقای وزیر مختار

در پاسخ نامه تاریخ ۱۴ شهریور جاری (۶ سبتمبر ۱۹۴۱) جنابعالی در تعقیب نامه بتاریخ ۱۴ شهریور شماره ۳۹۶۴ خود راجع بهممل ساللی که برخلاف انتظار بر اثر ورود قوای نظامی دولت انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی بخاک

همچنین راههای هوایی فرستاده میشوند تقاضا شده بر طبق احتیاجات نظامی تعیین خواهد شد.

۸ - دولت شوروی از جانشین بودن دولت ایران در انعقاد قرارداد جدیدی برای امتیاز استخراج نفت کوخوردان که پیشرفت آن در مدت چندین سال از طرف ایرات مختل شده بود اتخاذ سند بنماید.

مها بودن دولت ایران در مشارکت در توسعه ترکت سهامی شیلات و از بین بردن مواسمی که تا بحال برای این ترکت از طرف اولیای امور محلی و مرکزی ایجاد میشده بسیار مورد تقدیر است.

۹ - دولت شوروی هر چه ممکن باشد برای مساعدت اقتصادی بایران در چه خرید کالاهای ایران بهممل خواهد آورد. راجع به موردان کالاهای ایران که در خاک شوروی هستند هر قیمت بپادناظر کیفیت سخاوت آن مورد بررسی قرار گرفته و در هر موردی که ممکن باشد پروانه هائی برای رساندن آن کالاها بایران داده خواهد شد.

۱۰ - دولت شوروی حاضر خواهد بود وقتی که ضرورت توفیق ارتش سرخ در خاک ایران مرتفع شود موضوع پس دادن تسلیحات شوروی ایران را مورد بررسی قرار دهد و تا آنوقت این تسلیحات در تصرف ارتش شوروی خواهد بود.

راجع به جریان خسارات وارنده بواسطه جنگ و به بارانها این تقاضای دولت ایران نمیتواند مورد قبول واقع شود زیرا این جنگ مابین دولت دلت که ارتش ایران در مقابل ارتش ما مقاومت میکند.

حیث دولت بعد از مطالعه و مشاوره باین نتیجه رسید که جواب دولتی را باین معنون بدهد.

تاریخ ۲۰/۱/۴۲

آقای وزیر مختار

در پاسخ نامه تاریخ ۱۴ شهریور جاری (۶ سبتمبر ۱۹۴۱) جنابعالی در تعقیب نامه بتاریخ ۱۴ شهریور شماره ۳۹۶۴ خود راجع بهممل ساللی که برخلاف انتظار بر اثر ورود قوای نظامی دولت انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی بخاک

همچنین راههای هوایی فرستاده میشوند تقاضا شده بر طبق احتیاجات نظامی تعیین خواهد شد.

۸ - دولت شوروی از جانشین بودن دولت ایران در انعقاد قرارداد جدیدی برای امتیاز استخراج نفت کوخوردان که پیشرفت آن در مدت چندین سال از طرف ایرات مختل شده بود اتخاذ سند بنماید.

مها بودن دولت ایران در مشارکت در توسعه ترکت سهامی شیلات و از بین بردن مواسمی که تا بحال برای این ترکت از طرف اولیای امور محلی و مرکزی ایجاد میشده بسیار مورد تقدیر است.

۹ - دولت شوروی هر چه ممکن باشد برای مساعدت اقتصادی بایران در چه خرید کالاهای ایران بهممل خواهد آورد. راجع به موردان کالاهای ایران که در خاک شوروی هستند هر قیمت بپادناظر کیفیت سخاوت آن مورد بررسی قرار گرفته و در هر موردی که ممکن باشد پروانه هائی برای رساندن آن کالاها بایران داده خواهد شد.

۱۰ - دولت شوروی حاضر خواهد بود وقتی که ضرورت توفیق ارتش سرخ در خاک ایران مرتفع شود موضوع پس دادن تسلیحات شوروی ایران را مورد بررسی قرار دهد و تا آنوقت این تسلیحات در تصرف ارتش شوروی خواهد بود.

راجع به جریان خسارات وارنده بواسطه جنگ و به بارانها این تقاضای دولت ایران نمیتواند مورد قبول واقع شود زیرا این جنگ مابین دولت دلت که ارتش ایران در مقابل ارتش ما مقاومت میکند.

حیث دولت بعد از مطالعه و مشاوره باین نتیجه رسید که جواب دولتی را باین معنون بدهد.

تاریخ ۲۰/۱/۴۲

آقای وزیر مختار

در پاسخ نامه تاریخ ۱۴ شهریور جاری (۶ سبتمبر ۱۹۴۱) جنابعالی در تعقیب نامه بتاریخ ۱۴ شهریور شماره ۳۹۶۴ خود راجع بهممل ساللی که برخلاف انتظار بر اثر ورود قوای نظامی دولت انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی بخاک

ایران پیش آمده و مطرح گردیده است این جانب اختیار دارد مطالب زیر را که دلیل منتهی حسن ارازم دولت شاهنشاهی ایران بر اصلاح خات‌الین میباید باستحضار آن جناب برساند.

۱ - راجع به برچیدن سفارتخانههای آلمان و ایتالی و رومانی و مجارستان و اقداماتی که در نامه آنجناب خواسته بودند نسبت بان سفارتخانه ها و ارباب آلمان بپهل آبد خاطر شده را مستحضر مبارکد که برای ابراز کمال حسن نیت و مساعدت نسبت برقع نگرانی دولت انگلستان ودول اتحاد چاهبر شوروی دولت شاهنشاهی ایران نظر بوضیعت فعلی ناگزیر موافقت نموده و اقدام فوری بعمل آورده که ترتیب انجام نقاضاهای آن درود و در این قسمت برای مرتفع ساختن هر سوه و نفاهی هر چه زودتر داده شود ولی لازم میباید متذکر گردد که علاوه بر پیش بینی های گذشته با اقداماتی که از طرف دولت در همین چند روز نیز برای جلوگیری از هر گونه سوء اتفاقی بعمل آمده تقبیری در اوضاع عملی رخ نداده و مشکلاتی بر اثر اقدامات آلمانیها و ایتالیاییهای مقیم تهران برای دولت ایران ایجاد نشده است تا جای آن باشد که موضوع عدم ورود دولتین شوروی و انگلستان را به تهران که هیچگونه سبب و بهانه ای هم برای آن نبوده و نسبت تذکر دهند .

۲ - دولت شاهنشاهی ایران متأسف است که دولت انگلستان و دولت اتحاد چاهبر شوروی و دولت مجارستان و دولت رومانی متعسر نقضای دولت ایران را حتی در خارج ساختن شهرهای سمنان و شاهرود و قزوین و خرم آباد و دزفول از خطی که در بدوالت اولی خود همین صکرده بودند پذیرد هر چند بنظر دولت ایران موجب برای رد این نقاضا بوده است .

۳ - راجع به مساعدت متقابل ادارات کشوری دولتی (از جمله امنیه و شهرهائی) با قوای نظامی دولتی در نقضای که محل توقف آنها میباید دولت ایران امیدوار است در وهه حسن نظام بین آنها کاملاً استقرار یابد که احتیاجات حقه قوای دولتی بر آورده شود و مأمورین ایرانی هم مطابق مقررات کشور بدون مانع از عهد و وظایف خود بر آیند .

بنا بر مراتب بالا دولت شاهنشاهی باین دارد اکنون که از هر جهت وسائل المیهن خاطر دولت المجدحترت پادشاه انگلستان و دولت اتحاد چاهبر شوروی فراهم گردیده است اوامر فوری مؤثر بتوای آن دولت صادر خواهند نمود که در حدود موافقتهای حاصله عمل نمایند تا مأمورین دولت ایران در آن نقاط برای اعاده وضیعت عادی و انجام وظایف خود منتظاً اقدام نمایند .

موقع با مقتم شمرده احترامات فائقه را تجدید مینماید .

تاریخ ۱۳۲۰/۶/۱۷

آقای سهر کبیر

در پاسخ نامه بتاريخ ۱۵ شهریورماه جاری (۶ - پشامبر ۱۹۴۱) شما و در تعقیب نامه بتاريخ ۱۲ شهریورماه جاری شماره (۶۳۱۴) اینجناب راجع بپهل مسائلی که بر خلاف انتظار بر اثر ورود قوای نظامی دولت اتحاد چاهبر شوروی و دولت انگلستان بخیابان ابراهیم پیش آمده و مطرح گردیده است اینجناب اختیار دارد مطالب زیر را که دلیل منتهای حسن اراده دولت شاهنشاهی ایران بر اصلاح ذلت البیرت میباید باستحضار آنجناب برساند .

۱ - راجع به برچیدن سفارتخانه های آلمان و ایتالی و رومانی و مجارستان و اقداماتی که در نامه آنجناب خواسته

بودند نسبت بان سفارتخانه ها و ارباب آلمان بپهل آبد خاطر شما را مستحضر مبارکد که برای ابراز کمال حسن نیت و مساعدت نسبت برقع نگرانی دولت اتحاد چاهبر شوروی ودول انگلستان دولت شاهنشاهی ایران نظر بوضیعت فعلی ناگزیر موافقت نموده و اقدام فوری بعمل آورده که ترتیب انجام نقاضاهای آن در دولت در این قسمت برای مرتفع ساختن هر سوه و نفاهی هر چه زودتر داده شود ولی لازم میباید متذکر گردد که علاوه بر پیش بینی های گذشته با اقداماتی که از طرف دولت در همین چند روز نیز برای جلوگیری از هر گونه سوء اتفاقی بعمل آمده تقبیری در اوضاع عملی رخ نداده و مشکلاتی بر اثر اقدامات آلمانیها و ایتالیاییهای مقیم تهران برای دولت ایران ایجاد نشده است تا جای آن باشد که موضوع عدم ورود دولتین شوروی و انگلستان را به تهران که هیچگونه سبب و بهانه ای هم برای آن نبوده و نسبت تذکر دهند .

۲ - دولت شاهنشاهی ایران متأسف است که دولت اتحاد چاهبر شوروی و دولت انگلستان نتوانسانند متعسر نقضای دولت ایران را حتی در خارج ساختن شهرهای سمنان و شاهرود و قزوین و خرم آباد و دزفول از خطی که در بدوالت اولی خود همین صکرده بودند پذیرد هر چند بنظر دولت ایران موجب برای رد این نقاضا بوده است .

۳ - راجع به مساعدت متقابل ادارات کشوری دولتی (از جمله امنیه و شهرهائی) با قوای نظامی دولتی در نقضای که محل توقف آنها میباید دولت ایران امیدوار است در وهه حسن نظام بین آنها کاملاً استقرار یابد که احتیاجات حقه قوای دولتی بر آورده شود و مأمورین ایرانی هم مطابق مقررات کشور بدون مانع از عهد و وظایف خود بر آیند .

۴ - راجع به جبران غرامت خسارات وارده که باسناد و مقوات قوای ایران در مقابل قوای شوروی اشمار داشته اند نظر نپذیراند استرشاد خاطر دولت ایران را از این جهت فراهم نمایند لازم میباید این نکته را تذکر بدهد که چون آغاز خصامه از طرف قوای ایران بعمل نیامده و ورود قوای شوروی هم بدون اطلاع قبلی بوده و مقاومت بدوی پادگان ها هم

بنا بر مراتب بالا دولت شاهنشاهی باین دارد اکنون که از هر جهت وسائل المیهن خاطر دولت چاهبر شوروی و دولت اتحاد حضرت پادشاه انگلستان فراهم گردید است اوامر فوری مؤثر بتوای آن دولت ودولت صادر خواهند نمود که در حدود موافقتهای حاصله عمل نمایند تا مأمورین دولت ایران در آن نقاط برای اعاده وضیعت عادی و انجام وظایف خود منتظاً اقدام نمایند .

موقع با مقتم شمرده احترامات فائقه را تجدید مینماید

آنچه تا اکنون واقع شده این است که بی کم و زیاد باستحضار رسانید و البته بعد ها هم هر چه واقع شود با اطلاع آقایان خواهد رسید

آقایان نمایندگت محترم باید بداندت دولت ایران همواره نسبت بکیک کشورهای دیگر که با ما منافات داشته اند بنظر احترامت کتریکت و همیشیه اهتمام کرده است حقوق آنها را رعایت کندت رسم نبوده است و منافات دوستانه برقرار و روابط عادی را ادامه دهد و این حسابت مخصوصاً نسبت بدولت محرموزاربانظر خاصی تعقیب شدولست . ماه پیشه سی نبوده ایم از این جنک بر کنار و بیطرفی خود را حفظ کنیم

ما امیدواریم بزودی عالی که سبب این پیش آمد تا کارگر شده مرفه گردد و به واسطه پتانسیل که دولتی چه در نامه های خود و چه کارها نمود اظهارات شفاهی نماید و تصریح کرده اند فرای آنها خاک ایران ترک کنند

[۳ - اظهارات آقای دکتر طاهری]

ولیس - آقای دکتر طاهری

دکتر طاهری - از اینکه دولت مجلس را که با کمال بیبری و استغناء داشت از جریان و وقایع اسف آه نیز اخیراً مستحضر داشته و از اقدامات و نتیجه اعمال خود توضیح داده اند مجلس امشنان دارد (صحیح است) ولی بی نهایت متأسف و متأثر است که از دو دولت دوست و همسایه که همیشه دولت دولت ایران را از روابط حسنه خود جدا نموده اند داشته اند مواجیح پیش آمده که ابداً عمل اشتقاقی نبود (صحیح است - صحیح است) با وجود این همه ایران امیدوارند که آن رعایتی که از حقوق و حیثیت این دولت و ملت از دو دولت دوست خود منتظرند و همیشه هم وعده داده اند بعمل آورند که جبران این تأثرات عمومی بشود. بنده زاید نیدانم در این موقع تذکر بدهم که با وجود وعده های مساعد آن طرف حتی بعد از ترک مقاومت از این طرف نیز هالی شنیده میشود که هیچ تصویر بهر اثر از قبیل مزاحمت با مردم و مداخله در کارهای داخلی و ادارات دولتی و حتی توقیف اشخاص و بدین امور دیگر که بنده نمیخواهم در این جا اظهار نمایم و شاید خود دولت از آن واقعات بی اطلاع نباشند (صحیح است)

با این اظهارات دولت و اطمنان اینکه اشعار میفرمایند امیدواری همگی این است که از طرف دولتهای دوست و همسایه ما این قدر بیک اظهار داریم رعایت شئون این دولت و ملت شده کاری نکنند که در همه دنیا بحقیقت دوستی آن ها و موافقان آن ها آشکار شود (صحیح است) ما عمل داریم بدانیم آیا این نوع وقایع که شنیده میشود بحقیقت دارد یا نه و اگر همین طور بیک عرض شد اموری غیر منتظر از طرف ما مورس شود دولت در ایران و نسبت به ایران واقع می شود دولت در واقع آن چه از ادعای ما در نظر دارند که برای عموم ایرانیان نگرانی باقی نماند و مواضع باشد که روابط دوستانه

کردن قرار این معیبت بشود منماً ما هم محفوظ بنمایم - معلوم میشود تقدیر اینطور بوده است که این آتش چهار سو زبانه شد و ما هم بر کنار نهانیم.

حاجلایی چه بنده میخواهم عرض کنم این است که هر حسب مقررات و ترتیب حکومت پارلمانی هر هیئت دولتی متکلف است باینکه احساسات نمایندگان ملت را نسبت بخودش و محالایش بداند. اظهار این احساسات وجه دیگری ندارد جز اینکه رأی بدهند. بنا بر این تفاننا خواهیم کرد که بیک رأی احساسات خودشان را نسبت بدولت اظهار دارند.

البته این رأی با رأی عدم اعتماد است با رأی اعتماد. اگر رأی عدم اعتماد دادند معلوم است توضیح لازم ندارد باینکه بنده میخواهم خاطر همه را متوجه کنم این است که اگر بشنارای بر رأی اعتماد گذاشتند البته نمایندگان نباید این رأی را بدهند و ما هر چه بگویم دیگر باید این رأی را اینطور تفسیر کنند که آقایان نمایندگان از این پیش آمد تا خشود نیستند (صحیح است) مسلم است که هیچ ایرانی چنین رأی نمیتواند بدهد (صحیح است) مذاکرات مکرر تفسیر کرده و اطلاعیشان داده اند باینکه این وقایع رخ نتواند داد.

[۵ - اظهارات آقای نخست وزیر و نشانای رای اعتماد و ابراز اعتماد بنوات]

نخست وزیر - بنده و همکاران بنده بخوبی میدانیم و میفهمیم که آقایان نمایندگان محترم از این پیش آمد اسف انگیز چقدر قلوبشان متأثر و متامل است (نمایندگان - صحیح است) آقایان نمایندگان که بجای خود رقیبین است که همه افراد ایرانی از این وقایع قلبشان مجروح شده (صحیح است) دنیا در پلک آتش عجبی میشود روز ۱۰ کتر شد و دولت گرفتار هنگامه و معیبت ها و کشتارها و خسارات مالی و جانی فراربان و فوق العاده هستند.

ما از روزی که دو سال پیش جنگ کشور رخ شد همیشه دعا میکردیم و آرزو مند بودیم که دامنه این آتش سوزی زیاد و مدت پیدا نکند و حتی الامکان کمتر ملل و بندگان خدا

البته اینطور نیست فقط معنی آن این است که نمایندگان اظهار خواهند کرد دولت حاضر در اقدامات خودش بخطا رفته است و آقایان نمایندگان موافقت دارند که این هیئت دولت با مساعدت ایشان اقدامات و انجام وظایف خودشان را مداومت دهند. این است عرایض بنده و باین دلیل است که عرض میکنم در این مجلس شورای ملی احساسات خودش را اظهار دارد.

رئیس - با نکت ذوقی که آقای نخست وزیر اظهار فرمودند رأی اعتماد به هیئت دولت که تحت ریاست ایشان است از مجلس تفاننا میشود. آقایانی که موافقت دارند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد.

[۶ - مواقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه]

رئیس - اگر تصویب میفرمایند جلسه را ختم کنیم.

جلسه آینده روز یکشنبه بیست و سوم شهر یورماه ساعت یوش از ظهر دستور تواریخ موجوده

رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری